YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

3 päivänä lokakuuta 2000 *

Asiassa C-371/97,

jonka Tribunale civile e penale di Venezia (Italia) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Cinzia Gozza ym.

vastaan

Università degli Studi di Padova ym.

ennakkoratkaisun lääketieteen tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä toimenpiteistä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi annetun direktiivin 75/362/ETY ja lääkärintointa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin 75/363/ETY muuttamisesta 26 päivänä tammikuuta 1982 annetun neuvoston direktiivin 82/76/ETY (EYVL L 43, s. 21) tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja D. A. O. Edward (esittelevä tuomari) sekä tuomarit A. La Pergola ja H. Ragnemalm,

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Italian hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston osastopäällikkö, professori U. Leanza, jota avustaa valtionasiamies O. Fiumara,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään valtionasiamies P. Plaza García,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja E. Traversa,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Gozzan ynnä muiden, edustajinaan asianajajat R. Mastroianni, Cosenza, ja P. Piva, Venetsia, ja Espanjan hallituksen, asiamiehenään valtionasiamies N. Díaz Abad, 6.4.2000 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.5.2000 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunale civile e penale di Venezia on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 7.10.1997 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 27.10.1997, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä lääketieteen tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä toimenpiteistä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi annetun direktiivin 75/362/ETY ja lääkärintointa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin 75/363/ETY muuttamisesta 26 päivänä tammikuuta 1982 annetun neuvoston direktiivin 82/76/ETY (EYVL L 43, s. 21) tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset esitettiin oikeudenkäynnissä, jossa kantajina ovat Gozza ja 635 muuta henkilöä, ja vastaajina Università degli Studi di Padova (jäljempänä Padovan yliopisto), Ministero dell'Università e della Ricerca Scientifica e Tecnologica (korkeakoulu-, tiede- ja teknologiaministeriö), Ministero della Sanità (terveysministeriö) ja Ministero della Pubblica Istruzione (opetusministeriö) ja joka koskee erikoistumassa olevien lääkärien oikeutta "asianmukaiseen palkkaan" koulutusajanjaksonsa ajalta.

Yhteisön oikeussäännöt

3 Neuvoston 16.6.1975 antama direktiivi 75/362/ETY (EYVL L 167, s. 1; jäljempänä vastavuoroista tunnustamista koskeva direktiivi) koskee lääketieteen tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroista tunnustamista sekä toimenpiteitä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi. Neuvoston 16.6.1975 antama direktiivi 75/363/ETY (EYVL L 167, s. 14; jäljempänä yhteensovittava direktiivi) puolestaan koskee lääkärintointa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamista. Näitä direktiivejä on muutettu muun muassa direktiivillä 82/76/ETY.

4 Vastavuoroista tunnustamista koskevassa direktiivissä erotetaan kolme erilaista tilannetta erikoislääkärin tutkintotodistuksen tunnustamisen kannalta. Kun kysymyksessä oleva erikoisala on kaikille jäsenvaltioille yhteinen ja se mainitaan tämän direktiivin 5 artiklan 2 kohtaan sisältyvässä luettelossa, tunnustaminen tapahtuu ilman eri toimenpiteitä (4 artikla). Kun erikoisala on kahdelle tai useammalle jäsenvaltiolle yhteinen ja se mainitaan 7 artiklan 2 kohdassa, tunnustaminen tapahtuu ilman eri toimenpiteitä näiden valtioiden välillä (6 artikla). Niiden erikoisalojen osalta, joita ei mainita 5 artiklan eikä 7 artiklan luetteloissa, säädetään 8 artiklassa, että vastaanottava jäsenvaltio voi vaatia, että jäsenvaltioiden kansalaiset täyttävät tältä osin sen oman kansallisen oikeuden mukaiset koulutusvaatimukset, mutta sen on kuitenkin otettava huomioon näiden kansalaisten suorittamat koulutusjaksot, joista sen jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset, josta ulkomaan kansalainen on peräisin tai josta hän tulee, ovat antaneet heille muodollista kelpoisuutta osoittavan asiakirjan, edellyttäen, että nämä koulutusjaksot vastaavat vastaanottavassa jäsenvaltiossa vaadittavia kyseisen erikoistumiskoulutuksen koulutusjaksoja.

5 Yhteensovittavassa direktiivissä säädetään erikoislääkärin tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroiseksi tunnustamiseksi koulutuksen ja eri lääketieteen erikoisaloille pääsyn edellytysten tietystä yhdenmukaistamisesta.

6 Yhteensovittavan direktiivin toisen perustelukappaleen mukaan erikoislääkärikoulutuksen edellytysten yhdenmukaistamiseksi tulee säätää "tietyt vähimmäis-

vaatimukset erikoistumiskoulutukseen pääsemisestä, koulutuksen vähimmäiskestosta, opetuksen antamistavasta ja -paikasta, sekä koulutuksen valvonnasta", minkä lisäksi sen viimeisessä virkkeessä todetaan, että "nämä vaatimukset koskevat vain niitä erikoisaloja, jotka ovat kaikille jäsenvaltioille tai kahdelle tai useammalle jäsenvaltiolle yhteiset".

7 Yhteensovittavan direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivin 82/76/ETY 9 artiklalla, täsmennetään ne vähimmäisvaatimukset, joita edellytetään erikoislääkärin tutkintotodistuksen, todistuksen tai muun muodollista kelpoisuutta osoittavan asiakirjan saamiseen johtavalta koulutukselta. Tämä koulutus on 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan muun muassa suoritettava täysipäiväisenä opiskeluna toimivaltaisten viranomaisten tai toimielinten valvonnassa liitteessä olevan 1 kohdan mukaisesti.

8 Yhteensovittavan direktiivin 3 artiklan mukaan, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivin 82/76/ETY 10 artiklalla, jäsenvaltiot voivat hyväksyä osa-aikaisen erikoistumiskoulutuksen. Osa-aikaista opetusta tulee antaa liitteessä olevan 2 kohdan mukaisesti.

9 Yhteensovittavan direktiivin liitteessä, joka on lisätty siihen direktiivin 82/76/ETY 13 artiklalla ja jonka otsikko on "Täysipäiväisen ja osa-aikaisen erikoislääkärinkoulutuksen ominaisuudet", säädetään seuraavaa:

"1. *Täysipäiväinen erikoislääkärinkoulutus*

Tällainen koulutus tulee suorittaa toimivaltaisen viranomaisen hyväksymissä erityistehtävissä.

Siihen tulee kuulua osallistuminen kaikkiin lääketieteellisiin tehtäviin sillä osastolla, jossa harjoittelu suoritetaan, päivystys mukaan lukien, niin että erikoistuvan lääkärin kaikki ammatinharjoittamiseen käyttämät tavallisen työviikon tunnit koko vuoden aikana käytetään tähän käytännölliseen ja teoreettiseen koulutukseen toimivaltaisten viranomaisten vahvistamalla tavalla. Näistä tehtävistä maksetaan asianmukainen palkka.

Koulutus voidaan keskeyttää seuraavista syistä: asevelvollisuus, komennus, raskaus tai sairaus. Minkään keskeytyksen ei kuitenkaan tule lyhentää koulutuksen kokonaiskestoa.

2. *Osa-aikainen erikoislääkärinkoulutus*

Tämän koulutuksen tulee täyttää samat vaatimukset kuin täysipäiväinen koulutus, josta se poikkeaa ainoastaan siinä, että lääketieteellisiin tehtäviin osallistumisen aikaa voidaan lyhentää niin, että se on vähintään puolet 1 kohdan 2 alakohdassa säädetystä ajasta.

Toimivaltaisten viranomaisten tulee huolehtia siitä, että osa-aikaisen erikoislääkärikoulutuksen kokonaiskesto ja laatu eivät alita täysipäiväisen koulutuksen kestoa ja laatua.

Tällaisesta osa-aikaisesta koulutuksesta maksetaan asianmukainen palkka."

10 Yhteensovittavan direktiivin 4 ja 5 artiklassa vahvistetaan sellaisen erikoistumiskoulutuksen vähimmäiskesto, joka johtaa sellaisen tutkintotodistuksen, todistuksen tai muun muodollista kelpoisuutta osoittavan asiakirjan saamiseen, jota tarkoitetaan yhteensovittavan direktiivin 5 ja 7 artiklassa ja joka on yhteinen kaikille jäsenvaltioille tai kahdelle tai useammalle jäsenvaltiolle.

11 Direktiivin 82/76/ETY 16 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on toteutettava direktiivin noudattamisen edellyttämät toimenpiteet viimeistään 31.12.1982 ja että niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

12 Sen jälkeen kun pääasian oikeudenkäyntiin aiheen antaneet seikat olivat tapahtuneet, vastavuoroista tunnustamista koskeva direktiivi, yhteensovittava direktiivi ja direktiivi 82/76/ETY on kumottu ja korvattu lääkäreiden vapaan liikkuvuuden sekä heidän tutkintotodistustensa, todistustensa ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojensa vastavuoroisen tunnustamisen helpottamisesta 5 päivänä huhtikuuta 1993 annetulla neuvoston direktiivillä 93/16/ETY (EYVL L 165, s. 1).

Kansallinen lainsäädäntö

13 Vastavuoroista tunnustamista koskeva direktiivi ja yhteensovittava direktiivi on saatettu osaksi Italian tasavallan valtionsisäistä oikeutta 22.5.1978 annetulla lailla nro 217 (Gazzetta Ufficiale di Repubblica Italiana; jäljempänä GURI, nro 146, 29.5.1978).

14 Asiassa 49/86, komissio vastaan Italia, 7.7.1987 antamassaan tuomiossa (Kok. 1987, s. 2995) yhteisöjen tuomioistuin totesi, että Italian tasavalta ei ollut noudattanut ETY:n perustamissopimuksen mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ollut toteuttanut säädetyssä määräajassa direktiivin 82/76/ETY noudattamisen edellyttämiä toimenpiteitä.

15 Tämän tuomion antamisen jälkeen direktiivi 82/76/ETY pantiin täytäntöön 8.8.1991 annetulla asetuksella (decreto legislativo) nro 257 (GURI nro 191, 16.8.1991; jäljempänä asetus nro 257). Asetus nro 257 tuli voimaan 15 päivää julkaisemisensa jälkeen.

16 Asetuksen nro 257 4 §:ssä määritetään erikoistumiskoulutukseen osallistuvien lääkärien oikeudet ja velvollisuudet ja sen 6 §:ssä säädetään heidän opiskeluaan varten myönnettävästä opintotuesta.

17 Asetuksen nro 257 6 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Erikoistumiskoulutukseen hyväksytyille henkilöille — — jotka osallistuvat koulutukseen täysipäiväisesti, myönnetään koko opintokokonaisuuden ajaksi opintotukea, jonka määrä on vahvistettu 21 500 000 liiraksi vuodelle 1991, lukuun ottamatta jaksoja, jolloin erikoistumisopinnot on keskeytetty. Opintotuen määrä sidotaan 1.1.1992 alkaen vuosittain inflaation tasosta riippuvaan indeksiin, ja määrää tarkistetaan joka kolmas vuosi terveysministeriön asetuksella — — valtion terveydenhoito- palveluissa toimivien lääkäreiden sopimuksissa sovellettavalla vähimmäispalkka-asteikolla tehtävien korotusten mukaisesti".

18 Asetuksen 8 §:n 2 momentissa säädetään lisäksi, että näitä säännöksiä sovelletaan lukuvuodesta 1991/1992 alkaen.

19 Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, että tätä säännöstä on tulkittu siten, että asetuksella nro 257 käyttöön otettua opintotukea ei myönnetä lukuvuoden 1991/1992 jälkeenkään erikoistumiskoulutukseen tätä aiemmin hyväksytyille lääkäreille.

Pääasia

20 Kaikilla pääasian kantajilla on lääketieteen ja kirurgian tutkintotodistus ja he osallistuivat Padovan yliopiston yhteydessä toimivissa eri erikoistumisoppilaitoksissa järjestettyyn koulutukseen lukuvuonna 1990/1991. Koska he eivät saaneet asetuksen nro 257 perusteella myönnettävää opintotukea, he vaativat, että heidän oikeutensa asianmukaiseen palkkaan tunnustettaisiin vastavuoroista tunnustamista koskevan direktiivin, yhteensovittavan direktiivin ja direktiivin 82/76/ETY mukaisesti. He vaativat tämän vuoksi Padovan yliopiston ja muiden vastaajien eli korkeakoulu-, tiede- ja teknologiaministeriön, terveysministeriön ja opetusministeriön velvoittamista maksamaan heille kuuluvat summat, jotka tultaisiin täsmällisesti määrittelemään oikeudenkäynnin kuluessa.

21 Pääasian vastaajat ovat väittäneet, että kysymyksessä olevilla direktiiveillä ei voi olla välitöntä oikeusvaikutusta, koska niissä ei ilmoiteta, kenellä on velvollisuus maksaa asianmukainen palkka, ja koska niissä ei täsmennetä niitä arviointiperusteita, joiden mukaan tämä palkka määritetään.

22 Pääasian vastaajat ovat lisäksi väittäneet, että asetuksella nro 257 ei luoda erilaista kohtelua (kantajien kaltaisten) ennen lukuvuotta 1991/1992 erikoistumiskoulutukseen kirjoittautuneiden lääkäreiden — joihin uusi kansallinen säännöstö ei sovellu — ja niiden lääkäreiden välille, jotka ovat kirjoittautuneet tällaiseen koulutukseen lukuvuoden 1991/1992 jälkeen ja joihin tätä säännöstöä sovelletaan. Ennen lukuvuotta 1991/1992 koulutukseen kirjoittautuneet lääkärit, joihin kantajat kuuluvat, eivät ole lainkaan velvollisia sitoutumaan täysipäiväiseen opiskeluun eivätkä lupautumaan olemaan harjoittamatta muuta ammattitoimintaa, toisin kuin lukuvuoden 1991/1992 jälkeen koulutukseen kirjoittautuneet lääkärit. Pääasian vastaajat ovat kuitenkin myöntäneet, että pääasian kantajat suorittavat osa-aikaisen erikoistumiskoulutuksen.

23 Tribunale civile e penale di Venezia katsoi, että asian ratkaisu riippuu direktiivin 82/76/ETY tulkinnasta, minkä vuoksi se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko direktiivin 82/76/ETY säännöstä, jonka mukaan täysipäiväisestä ja osa-aikaisesta erikoislääkärikoulutuksesta 'on maksettava asianmukainen palkka', tulkittava myös sen ajan osalta, jolloin Italian tasavalta ei ollut antanut erityisiä säännöksiä, siten, että erikoistumassa olevat lääkärit voivat vedota sen välittömään oikeusvaikutukseen, ja siten, että siinä myönnetään heille valtion toimivaltaisia viranomaisia kohtaan rajoittamaton oikeus saada asianmukainen palkka ammatillisen koulutuksen yhteydessä harjoitetusta toiminnasta?

2) Jos edellä mainitun oikeuden katsotaan olevan olemassa, minkä arviointiperusteiden mukaan määräytyy 'asianmukainen palkka' toisaalta täysipäiväisen ja toisaalta osa-aikaisen koulutuksen osalta?"

Tutkittavaksi ottaminen

24 Italian ja Espanjan hallitukset ovat kirjallisissa huomautuksissaan katsoneet, että nämä kysymykset on jätettävä tutkittavaksi ottamatta.

25 Espanjan hallitus väittää, että esitetyt kysymykset on jätettävä tutkittavaksi ottamatta, koska asiaa koskevat tosiseikat on esitetty epätäydellisesti. Espanjan

hallituksen mukaan yhteensovittavan direktiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, säädetty velvollisuus palkan maksamiseen lääketieteen erikoisalojen koulutusajanjaksojen ajalta koskee vain niitä erikoisaloja, jotka ovat kaikille jäsenvaltioille yhteisiä tai kahdelle tai useammalle jäsenvaltiolle yhteisiä, ja sillä edellytyksellä, että nämä erikoisalat mainitaan vastavuoroista tunnustamista koskevan direktiivin 5 tai 7 artiklassa. Käsiteltävänä olevassa tapauksessa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei Espanjan hallituksen mukaan ole täsmentänyt, mitkä ovat pääasian kantajien erikoisalat.

26 Tältä osin on muistettava, että yhteisöjen tuomioistuin on jo asiassa C-277/93, komissio vastaan Espanja, 6.12.1994 antamassaan tuomiossa (Kok. 1994, s. I-5515, 20 kohta) todennut, että yhteensovittavan direktiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, säädetty velvollisuus palkan maksamiseen lääketieteen erikoisalojen koulutusajanjaksojen ajalta koskee vain niitä erikoisaloja, jotka ovat kaikille jäsenvaltioille yhteisiä tai kahdelle tai useammalle jäsenvaltiolle yhteisiä ja jotka mainitaan vastavuoroista tunnustamista koskevan direktiivin 5 tai 7 artiklassa.

27 Se, että asiassa ei ole täsmennetty, minkä erikoisalojen koulutukseen pääasian kantajat ovat osallistuneet, ei kuitenkaan estä yhteisöjen tuomioistuinta vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen.

28 Vastavuoroista tunnustamista koskevassa direktiivissä ja yhteensovittavassa direktiivissä luetellaan kysymyksessä olevien erikoisalojen koulutuksen osalta selvästi sekä jäsenvaltioissa voimassa olevat nimikkeet että kysymyksessä olevia erikoisaloja vastaavien tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset ja toimielimet. Näin ollen kansallisen tuomioistuimen asia on määrittää pääasian kantajien joukosta ne, jotka osallistuvat johonkin tällaiseen erikoistumiskoulutukseen ja jotka voivat näin ollen saada yhteensovittavan direktiivin, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, nojalla oikeuden asianmukaiseen palkkaan koulutusajaltaan.

29 Italian hallitus puolestaan väittää, että ennakkoratkaisukysymykset on jätettävä tutkittavaksi ottamatta, koska ne on esittänyt Giudice istruttore del Tribunale civile et penale eli tuomari, joka italialaisten menettelysääntöjen mukaan ei voi ratkaista pääasian asiakysymystä.

30 Tältä osin on huomautettava, että yhteisöjen tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisestä tehtävänjaosta seuraa, että yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole arvioida sitä, onko päätös asian saattamisesta sen käsiteltäväksi tehty tuomioistuinten organisaatiota ja oikeudenkäyntimenettelyä koskevien kansallisen oikeuden sääntöjen mukaisesti (ks. yhdistetyt asiat C-332/92, C-333/92 ja C-335/92, Eurico Italia ym., tuomio 3.3.1994, Kok. 1994, s. I-711, 13 kohta ja asia C-435/97, WWF ym., tuomio 16.9.1999, Kok. 1999, s. I-5613, 33 kohta).

31 Edellä esitetystä seuraa, että ennakkoratkaisukysymykset otetaan tutkittaviksi.

Asiakysymykset

32 Kansallinen tuomioistuin haluaa esittämillään kysymyksillä tietää ensinnäkin, ovatko direktiivin 82/76/ETY säännökset, jotka koskevat velvollisuutta maksaa asianmukainen palkka täysipäiväisestä ja osa-aikaisesta erikoistumiskoulutuksesta, ehdottomia ja riittävän täsmällisiä, jotta erikoistuvat lääkärit voisivat vedota tähän velvollisuuteen jäsenvaltion viranomaisia vastaan kansallisissa tuomioistuimissa, vaikka tätä direktiiviä ei ole pantu määräajassa täytäntöön, ja toisaalta, mitkä ovat arviointiperusteet "asianmukaisen palkan" määrittämiseksi.

33 On todettava, että asiassa C-131/97, Carbonari ym., 25.2.1999 antamassaan tuomiossa (Kok. 1999, s. I-1103) yhteisöjen tuomioistuin on jo lausunut siitä,

miten on tulkittava yhteensovittavan direktiivin, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, 2 artiklan 1 kohdan c alakohtaa ja sen liitteessä olevaa 1 kohtaa, joissa säädetään täysipäiväisestä koulutuksesta maksettavasta asianmukaisesta palkasta, ja näin ollen se on esittänyt kansallisille tuomioistuimille kaikki ne seikat, joita ne tarvitsevat tämän tyyppisen asian ratkaisemiseen.

34 Yhteisöjen tuomioistuin on todennut ensiksikin, että yhteensovittavan direktiivin, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja sen liitteessä olevan 1 kohdan säännökset velvoittavat jäsenvaltiot maksamaan palkkaa lääketieteellisiä erikoisaloja koskevilta koulutusjaksoilta lääkäreille, joihin vastavuoroista tunnustamista koskevaa järjestelmää voidaan soveltaa, silloin kun erikoisalat kuuluvat direktiivin soveltamisalaan. Velvollisuus on sellaisenaan ehdoton ja riittävän täsmällinen (ks. em. asia Carbonari ym., tuomion 44 kohta).

35 Yhteisöjen tuomioistuin on todennut toiseksi, että sen ratkaisemiseksi, onko koulutukseen osallistuville lääkäreille myönnettävä tämä oikeus, kansallisen tuomioistuimen on ensinnäkin tutkittava, kuuluvatko nämä lääkärit sellaisten lääkärien ryhmään, jotka osallistuvat vastavuoroista tunnustamista koskevan direktiivin 5 ja 7 artiklassa lueteltujen erikoisalojen koulutukseen (ks. em. asia Carbonari ym., tuomion 27 ja 28 kohta), ja toiseksi, onko tämä koulutus järjestetty yhteensovittavassa direktiivissä, sellaisena kuin se on direktiivillä 82/76/ETY muutettuna, asetettujen vaatimusten mukaisesti (ks. em. asia Carbonari ym., tuomion 33 ja 34 kohta).

36 Kolmanneksi yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että yhteensovittavan direktiivin, sellaisena kuin se on direktiivillä 82/76/ETY muutettuna, 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja sen liitteessä olevan 1 kohdan säännökset eivät ole ehdottomia siltä osin, kuin ne eivät sisällä mitään säännöksiä siitä, mikä toimielin

olisi velvollinen maksamaan asianmukaisen palkan, siitä, mitä olisi pidettävä asianmukaisena palkkana eikä siitä, minkä menetelmän mukaan tämä palkka vahvistettaisiin (ks. em. asia Carbonari ym., 47 kohta).

37 Neljänneksi yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin katsonut, että kansallisen tuomioistuimen on päätettävä siitä, voidaanko kaikkia kansallisia oikeussääntöjä ja erityisesti direktiivin 82/76/ETY täytäntöönpanemiseksi annetun lain säännöksiä tulkita niiden voimaantulon jälkeisen jakson osalta niiden voimaantulosta alkaen direktiivin sanamuodon ja tavoitteiden valossa direktiivillä tavoitellun tuloksen saavuttamiseksi (ks. em asia Carbonari ym., tuomion 49 kohta).

38 Yhteisöjen tuomioistuin on lopuksi katsonut, että siinä tapauksessa, ettei yhteensovittavassa direktiivissä, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, säädettyä tavoitetta kyetä saavuttamaan yhdenmukaisen tulkinnan avulla, yhteisön oikeus velvoittaa Italian tasavallan korvaamaan yksityisille aiheuttamansa vahingon, kun kolme edellytystä täyttyy, eli kun rikotun oikeusnormin tarkoituksena on antaa yksityisille oikeuksia, joiden sisältö voidaan yksilöidä, kun rikkominen on riittävän ilmeinen ja jos valtion velvoitteen laiminlyönnin ja vahingonkärsijöille aiheutuneen vahingon välillä on syy-yhteys (ks. em. asia Carbonari ym., tuomion 52 kohta).

39 Tältä osin vahinko, joka on aiheutunut siitä, että direktiivi 82/76/ETY on täytäntöönpantu tätä varten säädetyn määräajan jälkeen, voidaan korvata soveltamalla direktiivin täytäntöönpanotoimenpiteitä taannehtivasti ja täydellisesti edellyttäen, että direktiivi on säännönmukaisesti täytäntöönpantu. Kansallisen tuomioistuimen on varmistettava, että edun saajille myönnettävä vahingonkorvaus vastaa kärsittyä vahinkoa. Tätä tarkoitusta varten riittää, että direktiivin 82/76/ETY täytäntöönpanotoimenpiteitä sovelletaan taannehtivasti, säännönmukaisesti ja täydellisesti, paitsi jos edun saajat näyttävät toteen, että heille on

aiheutunut myös muita menetyksiä siitä syystä, etteivät he voineet aikanaan saada direktiivillä turvattuja rahallisia etuja, ja että nämä menetykset on myös korvattava (ks. em. asia Carbonari ym., tuomion 53 kohta).

40 Kansallinen tuomioistuin nostaa esille lisäksi kysymyksen yhteensovittavan direktiivin, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, säännösten tulkinnasta siltä osin kuin on kysymys velvollisuudesta asianmukaisen palkan maksamiseen osa-aikaisesta erikoislääkärinkoulutuksesta.

41 Tältä osin on todettava, että edellä mainittuun, asiassa Carbonari ym. annettuun tuomioon sisältyvä analyysi, jota on käsitelty tämän tuomion 33—39 kohdassa, on, siltä osin kuin se koskee täysipäiväistä koulutusta, täysin sovellettavissa vastaavasti osa-aikaisesti toteutettuun erikoislääkärinkoulutukseen.

42 Tämä päätelmä on johdettavissa yhteensovittavan direktiivin ja direktiivin 82/76/ETY tarkoituksesta ja sanamuodosta. Yhteensovittavan direktiivin, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, 3 artiklan 2 kohdassa ja sen liitteessä olevassa 2 kohdassa säädetään, että myös osa-aikaisesta koulutuksesta maksetaan asianmukainen palkka.

43 Tämä palkka, joka maksetaan vastikkeena ja tunnustuksena tehdystä työstä, on tarkoitettu erikoistumiskoulutuksessa oleville lääkäreille, jotka osallistuvat kaikkiin lääketieteellisiin tehtäviin sillä osastolla, jossa harjoittelu suoritetaan. Nämä erikoistuvat lääkärit käyttävät kaikki ammatinharjoittamiseen käyttämänsä tavallisen työviikon tunnit tähän käytännölliseen ja teoreettiseen koulutukseen, ja osa-aikaisessa erikoislääkärinkoulutuksessa oleva lääkäri käyttää tähän merkittävän osan työviikkonsa tunneista.

44 Kansallisen tuomioistuimen on siis otettava huomioon yhteensovittavan direktiivin, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, säännösten tarkoitus edellä kuvatulla tavalla ymmärrettynä ja sovellettava tämän tuomion 33—39 kohdassa esitettyjä periaatteita, kun se ratkaisee, mille toimielimelle asianmukaisen palkan maksamisvelvollisuus kuuluu ja millä menetelmällä tämä palkka vahvistetaan.

45 Ensimmäiseen kysymykseen on edellä esitetyn valossa vastattava, että yhteensovittavan direktiivin, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, 2 artiklan 1 kohdan c alakohtaa ja sen liitteessä olevaa 1 kohtaa sekä yhteensovittavan direktiviin, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, 3 artiklan 2 kohtaa ja sen liitteessä olevaa 2 kohtaa on tulkittava seuraavasti:

— Velvollisuus maksaa erikoislääkäreille asianmukaista palkkaa lääketieteen erikoisaloja koskevien täysipäiväisten ja osa-aikaisten koulutusjaksojen ajan koskee vain niitä erikoisaloja, jotka ovat yhteiset kaikille jäsenvaltioille tai kahdelle tai useammalle jäsenvaltiolle ja jotka on mainittu vastavuoroista tunnustamista koskevan direktiivin 5 tai 7 artiklassa.

— Tämä velvollisuus on olemassa vain silloin, kun erikoistumiskoulutukseen osallistuvat lääkärit noudattavat yhteensovittavan direktiivin, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, liitteessä olevassa 1 kohdassa säädettyjä täysipäiväisestä koulutuksesta johtuvia vaatimuksia, tai yhteensovittavan direktiivin, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, liitteessä olevassa 2 kohdassa säädettyjä osa-aikaisesta koulutuksesta johtuvia vaatimuksia.

— Velvollisuus on ehdoton ja riittävän täsmällinen siltä osin kuin siinä edellytetään, että erikoislääkärin, joka vaatii vastavuoroista tunnustamista koskevassa direktiivissä säädetyn vastavuoroisen tunnustamisjärjestelmän soveltamista, on suoritettava koulutuksensa täysipäiväisesti tai osa-aikaisesti ja saatava siitä palkkaa.

— Kansallinen tuomioistuin ei tämän velvollisuuden perusteella sellaisenaan voi päättää siitä, kenellä on velvollisuus maksaa asianmukainen palkka, eikä vahvistaa tämän palkan määrää.

Kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin direktiiviä ennen voimassa olleita ja sen jälkeen voimaan tulleita kansallisia säännöksiä soveltaessaan tulkittava niitä mahdollisimman pitkälle mainitun direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti.

46 Kun otetaan huomioon ensimmäiseen kysymykseen annettu vastaus, ei toiseen kysymykseen, joka koskee asianmukaisen palkan arviointiperusteiden määrittämistä, ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Italian ja Espanjan hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto)

on ratkaissut Tribunale civile e penale di Venezian 7.10.1997 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Lääkärintointa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 16 päivänä kesäkuuta 1975 annetun neuvoston direktiivin 75/363/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna lääketieteen tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä toimenpiteistä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi annetun direktiivin 75/362/ETY ja direktiivin 75/363/ETY muuttamisesta 26 päivänä tammikuuta 1982 annetulla neuvoston direktiivillä 82/76/ETY, 2 artiklan 1 kohdan c alakohtaa ja sen liitteessä olevaa 1 kohtaa sekä direktiivin 75/363/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, 3 artiklan 2 kohtaa ja sen liitteessä olevaa 2 kohtaa on tulkittava seuraavasti:

— **Velvollisuus maksaa erikoislääkäreille asianmukaista palkkaa lääketieteen erikoisaloja koskevien täysipäiväisten ja osa-aikaisten koulutusjaksojen ajan koskee vain niitä erikoisaloja, jotka ovat yhteiset kaikille jäsenvaltioille tai kahdelle tai useammalle jäsenvaltiolle ja jotka on mainittu lääketieteen tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä toimenpiteistä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi 16 päivänä kesäkuuta 1975 annetun neuvoston direktiivin 75/362/ETY 5 tai 7 artiklassa.**

— Tämä velvollisuus on olemassa vain silloin, kun erikoistumiskoulutukseen osallistuvat lääkärit noudattavat direktiivin 75/363/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, liitteessä olevassa 1 kohdassa säädettyjä täysipäiväisestä koulutuksesta johtuvia vaatimuksia, tai direktiivin 75/363/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 82/76/ETY, liitteessä olevassa 2 kohdassa säädettyjä osa-aikaisesta koulutuksesta johtuvia vaatimuksia.

— Velvollisuus on ehdoton ja riittävän täsmällinen siltä osin kuin siinä edellytetään, että erikoislääkärin, joka vaatii direktiivissä 75/362/ETY säädetyn vastavuoroisen tunnustamisjärjestelmän soveltamista, on suoritettava koulutuksensa täysipäiväisesti tai osa-aikaisesti ja saatava siitä palkkaa.

— Kansallinen tuomioistuin ei tämän velvollisuuden perusteella sellaisenaan voi päättää siitä, kenellä on velvollisuus maksaa asianmukainen palkka, eikä vahvistaa tämän palkan määrää.

Kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin direktiiviä ennen voimassa olleita ja sen jälkeen voimaan tulleita kansallisia säännöksiä soveltaessaan tulkittava niitä mahdollisimman pitkälle mainitun direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti.

Edward La Pergola Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 3 päivänä lokakuuta 2000.

R. Grass

kirjaaja

D. A. O. Edward

neljännen jaoston puheenjohtaja